

สรุปบทเรียนการพัฒนาความรู้

หลักสูตร

Digital Literacy: ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence)

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นางสาวละไม ศรีสวัสดิ์ ตำแหน่ง นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ

สังกัด สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน

วันที่อบรม 27 กุมภาพันธ์ 2569

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

- เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายและเห็นความสำคัญ การสร้างความตระหนักรู้ในการใช้อินเทอร์เน็ต
- เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้การสร้างความตระหนักรู้ในการใช้อินเทอร์เน็ต รู้เท่าทันและมีความมั่นคงปลอดภัยเพื่อยกระดับวิถีชีวิตด้วยดิจิทัล

สรุปบทเรียน

การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) หมายถึง ทักษะและความสามารถทางเทคนิคในการ "ค้นหา วิเคราะห์ ประเมิน และสื่อสาร" ข้อมูลผ่านเครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence: DQ) หมายถึง กลุ่มสมรรถนะทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ ที่ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญความท้าทายและปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตในโลกดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1. องค์ประกอบหลัก 8 ประการของความฉลาดทางดิจิทัล

เป็นกรอบแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลครอบคลุมทักษะทางสังคม ทักษะคิด และพฤติกรรมที่จำเป็น โดยแบ่งออกเป็น 8 องค์ประกอบ ดังนี้:

1.1 อัตลักษณ์ทางดิจิทัล (Digital Citizen Identity)

การสร้างและบริหารจัดการตัวตนบนโลกออนไลน์อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล บัญชีผู้ใช้งาน พฤติกรรมการใช้งาน และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อสร้างภาพลักษณ์ทางดิจิทัลที่มีความน่าเชื่อถือ

1.2 การบริหารจัดการเวลาหน้าจอ (Screen Time Management)

การสร้างสมดุลระหว่างโลกออนไลน์และโลกแห่งความเป็นจริง (Digital Well-being) ทั้งนี้เพื่อให้มนุษย์เป็นผู้ควบคุมเทคโนโลยีและลดผลกระทบเชิงลบต่อสุขภาพกายและจิตใจ

1.3 การรับมือกับการกระทำความผิดทางไซเบอร์ (Cyberbullying Management)

การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและทักษะการเผชิญหน้ากับการกลั่นแกล้งออนไลน์ด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) Stop & Block เป็นการหยุดการตอบโต้ด้วยอารมณ์และตัดช่องทางการสื่อสาร (2) Record & Report เป็นการรวบรวมหลักฐานและแจ้งรายงานต่อผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม และ (3) Consult & Legal Action โดยการปรึกษาหน่วยงานภายใน (HR) หรือดำเนินการตามกฎหมาย เช่น พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์)

1.4 การรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity Management)

ทักษะการสร้างระบบป้องกันข้อมูลและอุปกรณ์ส่วนบุคคล เช่น การตั้งรหัสผ่านที่ซับซ้อน และการตระหนักรู้เท่าทันกลโกงทางไซเบอร์

1.5 การบริหารจัดการความเป็นส่วนตัว (Privacy Management)

การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล (Sensitive Data) เช่น เลขบัตรประชาชน หรือบัญชีธนาคาร ภายใต้กรอบกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) และการตั้งค่าความเป็นส่วนตัวในระดับที่เหมาะสม

1.6 การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)

ความสามารถในการแยกแยะข้อมูลจริงและข้อมูลบิดเบือน (Fake News) เพื่อทำหน้าที่เป็น "ตัวกรอง" ข้อมูลก่อนการนำไปใช้งานหรือส่งต่อ

1.7 ร่องรอยทางดิจิทัล (Digital Footprints)

การตระหนักว่าทุกกิจกรรมบนออนไลน์จะทิ้งร่องรอยที่สืบค้นกลับได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงในอนาคต หากเกิดความเสียหายควรรีบแก้ไขโดยการลบข้อมูลที่ผิดพลาด ขอโทษอย่างจริงใจ และสร้างร่องรอยใหม่เชิงสร้างสรรค์

1.8 ความเห็นอกเห็นใจทางดิจิทัล (Digital Empathy)

การมีจริยธรรมและมารยาททางเน็ต (Netiquette) เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เพื่อสร้างสังคมออนไลน์ที่ปราศจากความขัดแย้ง

2. ยุทธศาสตร์การปรับตัวของบุคลากรสู่องค์กรดิจิทัล

การนำ DQ มาประยุกต์ใช้เพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลที่ยั่งยืน ต้องมีการดำเนินการใน 4 ด้านหลัก

2.1 การเปลี่ยนผ่านระดับบุคคล (Personal Transformation)

เน้นการปรับทัศนคติ (Mindset) ให้เปิดรับเทคโนโลยีใหม่ การพัฒนาทักษะ (Skillset) ทั้งด้าน Hard Skill (การใช้ระบบ Cloud/Drive) และ Soft Skill รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านระบบออนไลน์ เช่น Thai MOOC

2.2 วัฒนธรรมองค์กรและกระบวนการทำงาน

การสร้างวัฒนธรรมแบบเปิด (Open Culture) ที่ยอมรับความแตกต่างระหว่างวัย (Multi-generation) และการปรับปรุงกระบวนการทำงานโดยใช้ดัชนีชี้วัดผลงาน (KPI) ที่อ้างอิงจากฐานข้อมูลเชิงสถิติ

2.3 ความเป็นผู้นำยุคใหม่ (Digital Leadership)

ผู้นำต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ในการบริหารบุคลากร และมีความสามารถในการบริหารจัดการการทำงานทางไกล (Remote Working) ผ่านเครื่องมือดิจิทัล เช่น Zoom หรือ Microsoft Teams รวมถึงการเปลี่ยนสู่ระบบสำนักงานไร้กระดาษ (Paperless) และระบบ E-Office

2.4 ยุทธศาสตร์และเทคโนโลยีระดับองค์กร

การวางแผนแม่บท (Roadmap) ระยะยาว การนำ Big Data มาวิเคราะห์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน และการประยุกต์ใช้นวัตกรรมล้ำสมัย เช่น Virtual Reality (VR) เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ไม่ได้เป็นเพียงทักษะทางเทคนิค แต่เป็นทักษะชีวิตที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน การส่งเสริม DQ ภายในองค์กรไม่เพียงแต่ช่วยลดความเสี่ยงจากการคุกคามทางไซเบอร์ แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์และยั่งยืน ส่งผลให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกับเทคโนโลยีได้อย่างทรงพลังและมีจริยธรรม

ประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเอง

การอบรม DQ ช่วยพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้สามารถใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลได้อย่างมีความสุขและปลอดภัย โดยช่วยสร้างภูมิคุ้มกันจากภัยคุกคามไซเบอร์ การถูกรังแก และข่าวลวง พร้อมทั้งช่วยปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและสร้างรอยเท้าดิจิทัลที่ดีเพื่อโอกาสในอนาคต

ประโยชน์ที่ได้รับต่อหน่วยงาน

DQ ช่วยลดความเสี่ยงไซเบอร์และข้อมูลกฎหมาย (PDPA) ได้กว่า 90% พร้อมขับเคลื่อน Digital Transformation ให้ราบรื่นผ่านพนักงานที่ปรับตัวไวเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานด้วยการบริหารเวลาหน้าจอที่เหมาะสม และสร้างภาพลักษณ์องค์กรที่ดีผ่านการสื่อสารออนไลน์อย่างมืออาชีพสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงบวกที่ลดความขัดแย้ง และเปลี่ยนบุคลากรให้เป็นเกราะป้องกันด่านแรกที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

หมายเหตุ

1. รูปแบบการเขียนเป็นไปตามแบบฟอร์ม (Template) รวมทั้งสิ้น ไม่เกิน 3 หน้า
2. สรุปรบทเรียนที่ได้เกรด A มีคะแนนตั้งแต่ 80 เปอร์เซนต์ ขึ้นไป จึงจะผ่านการพิจารณาให้นำขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์ของหน่วยงาน
3. หากส่งสรุปรบทเรียนเลยกำหนด (เกินจากวันที่ 4 มีนาคม 2565) จะถูกตัดคะแนนวันละ 1 คะแนน